

ואף שיש אומרים¹⁷ שאינה דומה לשאלה שהיא תפלה ובקשה ויש לה ענין בברכת שומע תפלה שהיא ג"כ תפלה ובקשה משא"כ הברלה אין לה ענין כלל לשומע תפלה ודבריהם עיקר ולכן מן שיש לו כוס או שמצפה שיהיה לו כוס למחר אף שזוכר קודם שומע תפילה לא יאמרנה בשומע תפילה מכל מקום מן שאינו מצפה כלל לכוס למחר ויצטרך לחזור ולהתפלל יש לו לסמוך על סברא ראשונה לאמרנה בשומע תפילה ולא לחזור לברכת אתה חונן¹⁸ שלא ליכנס לספק ברכות שאינם צריכים:

ז תשעה באב שחל להיות באחד בשבת אם טעה ולא הזכיר הברלה בתפלה ערבית אין צריך לחזור ואף אם נזכר קודם שומע תפילה אל יאמרנה בשומע תפילה הואיל ויאמרנה עדיין על הכוס כמוצאי ט' באב ויהיה יוצא ידי הובתו שהרי לא ישעום מאומה קודם מוצאי ט' באב¹⁹:

ז בכל מקום שאין צריך לחזור בשביל ששכח להזכיר הברלה אף אם נזכר מיד שהזכיר השם²⁰ שבסיום ברכת אתה חונן או מיד שסיום ברכה זו אע"פ שלא פתח עדיין בכרכה שלאחריה לא יחזור לראש ברכת אתה חונן²¹ אף אם רוצה להחמיר על עצמו שאסור לכרך ברכה שאינה צריכה²² ואף אם רוצה לומר אתה חוננתנו בלא התיימה אינו ראוי משום הפסק בתפלה²³ וכן הדין בכל מקום שזוכר בתוך התפלה.

אבל אם סיים תפלתו ורוצה לחזור ולהתפלל מראש התפלה²⁴ בתורת נדבה²⁵ הרשות בידו וע"ד שנתבאר בס"ק²⁶.

ואם נזכר קודם שהזכיר השם²⁷ שבסיום ברכת אתה חונן ויתחיל מיד אתה חוננתנו ויגומר משם על הסדר וחנונו מאתך וכו' בא"י וכו':

רצ"ה הברלה שעושה ש"ן וכו' ה' סעיפים:

א נזהגים לומר ויהי נועם²⁸ לפי שהוא מזמור של ברכה שבו בירך משה את ישראל בשעה שסיימו מלאכת המשכן²⁹ ונזהגים לכפול פסוק אורך ימים וגו' שעל ידי כך נשלם השם היוצא ממנו³⁰.

ונהגין לומר סדר קדושה³¹ ומתחילין ואתה קדוש ולא ובא לציון גואל לפי שאין גאולה בלילה³².

וכל זה האריכות שמאריכין אחר תפלת ערבית כמוצאי שבת הוא כדי שישתחו ישראל

מג וראה שם ס"א אם צריך לחיש בו דבר. וראה אליה רבה ס"ק ט.
מג ב"ח שם. אליה וצא מק"ד (בשם פסקי ת"ש). וראה לעיל ס"י ק"ד ס"ז (לענין הזכיר רק מל בימות הגשמים) כשלא סיים הברכה.

סימן רצה

א סדר רב ענטרם גאון ח"ב סי' לו (שקבעה אבות הראשונים). מור ורמ"א בריש הסימן.
 ב מור וראה פירוש³³ שגמול לנו, מג. ויקרא ט, כג.
 ג תשב"ץ סי' רנח. מור ורמ"א ריש הסי'. וראה שם הפירוש.
 ד סדר רב ענטרם שם. מור ורמ"א שם.
 ה תוס' מגילה ד, א ד"ה פסק. מור ורמ"א סק"א. וראה ברכות ד, כ, ט, א.

לג תוס' ברכות כג, א ד"ה מפני. רמב"ם שם לגירסת ה"כ"ש שם וב"ד ד"ה ואל נזכר.
 לד מ"א ס"ק ג. אליה רבה ס"ק ד (במשמעותות תניא רס"י בא).
 לה מור וש"ע ס"ג.
 לו ב"ח ס"ב (מש"ע ס"ה תרפ"ב ס"א). וב"ה לקמן סי' הקפ"ב ס"ו. וראה גם לקמן סי' תע"ט ס"ט.
 לז ר"י תוס' ברכות ל, ב ד"ה מסתבא. רבינו יונה שם (כ, א) ד"ה ואם. רא"ש שם פ"ד סי' ז. מור וש"ע ס"ד.
 לח רא"ש שם. וראה ש"ת צ"צ א"ח סי' ג אות ו.
 לט דא"ש שם. לפירוש הראשון שבמעדני יו"ט שם אות ג.
 מ רא"ש שם. מור וש"ע ס"ה.
 מא מ"א סק"ד.

הלכות שבת רצה'רצו

שיג

בהשלמת סדריהם כרי האריך לרשעים מלחזור לגיהנום כי ממתנים להם עד שישלמו כנסיה אחרונה שבישראל את סדריהם^ז:

ב יש נוהגים מטעם הודוע להם לומר מעומד פסוק יהי נועם^ח:

ג אם הל יו"ט או יום הכיפורים באחד ימי המעשה בשבוע הבא^ט אפילו חל בערב שבת הבא אין נוהגים לומר יהי נועם שכיון שאומרים ומעשה ידנו כוננה כ' פעמים צריך שיהיו כל הששת ימים ראויים למלאכה^י אבל אם חל בשבת אומרים אותו.

ובזמן שאין אומרים אותו אין נוהגים לומר גם ואתה קדוש וכל סדר קדושה^{יא} לפי שהיו נועם שייך למלאכת המשכן ועל ידי כך שרתה שכונה בישראל וזהו ואתה קדוש יושב תהלות ישראל^{יב} על כן הם נסמכין זה לזה לעולם אבל ויתן לך נוהגים לומר בכל ענין^{יג}:

ד נוהגים שהש"ץ מבריל בבית הכנסת על היין כרי להוציא מי שאין לו יין בכיתו להבריל עליו^{יד} (וישנה מהכוס בעצמו אם נחכוין לצאת ידי חובתו בהברלה זו או ישקה ממנו לאחר שנתכוין לצאת ידי חובתו^{יז} אבל אם משקה ממנו לתינוקות אין שום אדם יכול לצאת ידי חובתו בהברלה זו כיון שלא שנה מהכוס אדם שיוצא ידי חובתו בהברלה זו):

ה נהגו לומר ולהזכיר אלהיו הנביא כמוצאי שבת^{יח} אחר הברלה^{יט} להתפלל שיבא ויבשרנו הגאולה שאין אלהו בא בערב שבת^כ שלא לבטל ישראל מעסקי צרכי השבת^{כא} וגם בשבת אינו בא אם יש איסור תחומין למעלה מ' מפחים^{כב} ועל כן אנו מתפללים כיון שעבר השבת ויכול לבא שיבא ויבשרנו^{כג}:

רצו דיני הברלה על היין וכו' י"ט סעיפים:

א הנהיגו חכמים^א להריח בבשמים כמוצאי שבת מטעם שיתבאר בס' רצ"ז^ב וצריך שייך קודם הריח והצריכו ג"כ לברך על האור ככל מוצאי שבת מטעם שיתבאר בס' רצ"ח^ג וסדרו כרכות אלו על הכוס^ד אחר ברכת היין קודם ברכת הברלה בתחלה

ז הנמנית הל שבת מ' עא. מור ורמ"א ס"א. ובסדרו לא הביאו.
יח ראה ב"ח ד"ה ומ"ש שרגליו.
יט עירובין מג, ב. מור ורמ"א ס"ק א.
כ רש"י שם ד"ה מפני המורה.
כא לבוש מ"א סק"א. וברלקמן מ' תר ס"א.
כב מור ובלש.

סימן רצו

א ראה מור מ' רצו בשם רבינו אפרים. וראה קו"א ס"ק ב. וכו' לקמן מ' רצו ס"א וסוף ס"ז. וראה מ"מ וציונים. קצוה הלכות מ' רצו הערה 1.
ב סעף א. וראה לקמן מ' תעג ס"ז לענין יו"ט שחל במוצאי שבת.
ג ראה מרי ברכת המגין פ"א ה"א וש"ג.
ד סעף א.
ה פמחים ג, א.

1 ראה לעיל מ' רצא ס"ב.
2 סדר רב עמרם שם. מור. וראה לעיל מ' רצג ס"ד.
3 מ"א ריש ה"ב בשם כתבי האריז"ל (פרי עין חיים שער השבת ריש פ"ד).
4 סדר רב עמרם שם. מור בשם רב שר שלום. רמ"א שם.
5 סדר רב עמרם שם. מ"ז סק"ב.
6 סדר רב עמרם שם. מור. וראה הרישה מ"ק א. פרישה ס"ק ג.
7 סדר רב עמרם שם. מור למנהג אשכנז. רמ"א שם. וכו' בסדרו.
8 מ"ז סק"ג.
9 כל בו מ' מא. רמ"א שם.
10 מור ורש"י ע.
11 כדלעיל מ' רצא ס"ב (אחד מהמסובין). וראה לעיל מ' קט ס"ד. מ' רצט ס"ג. לקמן מ' תרכ"ב ס"ב. תהלה לדוד כאן. העי"ב (רות') ה"ז ע' רצט. מ"מ וציונים. קצוה הלכות משי"ע אה"ז מ"ג. ובמילואים ע' קט.